

GLOBAL IQLIM O'ZGARISHINING IQTISODIYOTGA TA'SIRI

Qarshi Xalqaro Universiteti
Aniq fanlar kafedrası o'qituvchisi
Tog'ayeva Gulixon Zafar qizi

Annotatsiya: Ushbu maqola global iqlim o'zgarishining jahon iqtisodiyotiga ijobiy va salbiy ta'siri haqida yoritilgan va bu salbiy ta'sirini pasaytirish uchun takliflar berilgan.

Kalit so'zlar: iqtisodiy sektorlar, investitsiya, to'lov tizimlari, risklar, mulkiyot, infrastruktura.

Аннотация: В данной статье описаны положительные и отрицательные последствия глобального изменения климата для мировой экономики и предложены предложения по снижению этого негативного эффекта.

Ключевые слова: отрасли экономики, инвестиции, платежные системы, риски, собственность, инфраструктура.

Abstract: This article describes the positive and negative effects of global climate change on the world economy and offers suggestions for reducing this negative effect.

Key words: economic sectors, investment, payment systems, risks, property, infrastructure.

Global iqlim o'zgarishining iqtisodiyotga **ijobiy ta'siri** mavjud. Quyidagi ta'sirlardan ba'zilari:

- Yangi iqtisodiy sektorlar:** Iqlim o'zgarishi yangi iqtisodiy sektorlar yaratishga olib keladi. Misol uchun, yeniluvchan energiya sohasi, iqlim o'zgarishiga qarshi kurash va ekologik innovatsiyalar iqtisodiyotga yangi imkoniyatlar ochadi.
- Investitsiyalar:** Iqlim o'zgarishi bilan bog'liq qo'shimcha investitsiyalar oqibatida, energiya samaradorligini oshirish, energiya iste'moli va energiya saqlash texnologiyalariga investitsiyalar oshadi. Bu esa iqtisodiyotning rivojlanishini va innovatsiyalarini rag'batlantiradi.
- Yangi ish o'rinlari:** Iqlim o'zgarishi iqtisodiyotda yangi ish o'rinlarining yuzaga kelishiga olib keladi. Misol uchun, yeniluvchan energiya sohasi, iqlim o'zgarishiga qarshi kurash va ekologik texnologiyalar sohasida ish o'rinlari yaratiladi.

4. **Mahsulot va xizmatlar:** Iqlim o'zgarishi iqtisodiyotda mahsulot va xizmatlar sohasida o'zgarishlarga olib keladi. Misol uchun, energiya samaradorligini oshirish, quruqlikka qarshi kurash va ekologik texnologiyalar mahsulot va xizmatlar portfeli va talabini o'zgartirishi mumkin.
5. **Tariflar va to'lov tizimlari:** Iqlim o'zgarishi iqtisodiyotga tariflar va to'lov tizimlarida o'zgarishlarga olib keladi. Misol uchun, karbon narxlari, energiya to'lovlari va ekologik to'lovlar iqtisodiyotning tarif va to'lov tizimlarini o'zgartirishi mumkin.
6. **Risklar va mulklar:** Iqlim o'zgarishi iqtisodiyotga risklar va mulklar oqibatlarini keltirishi mumkin. Misol uchun, tabiiy qayta tiklanadigan energiya manbalariga bog'liq risklar, asbob-uskunalar va infrastruktura zararlarini iqtisodiyotga ta'sir qilishi mumkin.

Bu ta'sirlar iqtisodiyotning turli sohalarida turli shakllarda hisobga olinadi. Ularning barchasini birlashtirib o'rganish va boshqa iqtisodiyot sohalariga ta'sirini baholash uchun ilmiy tadqiqotlar va tahlillar kerak.

Global iqlim o'zgarishining iqtisodiyotga **salbiy ta'siri** ham mavjud. Bu ta'sirning bir nechta ko'rinishlari mavjud:

1. **Tabiiy resurslar:** Iqlim o'zgarishi tabiiy resurslarning sarflanishini oshirishi va qisqartirishi mumkin. Misol uchun, suv resurslarining kamayishi, quruqlikning oshishi, oqibatida tarim mahsulotlari, energiya iste'moli va boshqa sohalarida qimmatlashishi mumkin.
2. **Infrastruktura:** Iqlim o'zgarishi infrastruktura sohasiga ham salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Ekstrem ob-havo hodisalari, suv ta'mirlash tizimlarini va transport infratuzilmasini zarar berishi mumkin. Bu esa tikuvchilik, charm-poyabzal va boshqa sohalarida xarajatlarni oshirishi va tikuvchilik faoliyatini to'xtatishi bilan bog'liq muammolarni yuzaga kelishi mumkin.
3. **Moliyaviy oqibatlar:** Iqlim o'zgarishi moliyaviy sohada ham salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Misol uchun, tabiiy qayta tiklanadigan energiya manbalariga bog'liq risklar, energiya narxlari va investitsiyalar uchun qo'shimcha xarajatlar oqibatida moliyaviy oqibatlar yuzaga kelishi mumkin.
4. **Ish joylari va ishga kirish:** Iqlim o'zgarishi ish joylariga ham salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Misol uchun, turizm sohasida iqlim o'zgarishi turistlar sonini kamaytirishi va turizmga bog'liq sohalarida ish o'rinlarining yo'qolishi mumkin.
5. **Moliyaviy bozorlar:** Iqlim o'zgarishi moliyaviy bozorlarga ham salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Misol uchun, tabiiy qayta tiklanadigan energiya manbalariga bog'liq risklar, energiya narxlari va investitsiyalar oqibatida moliyaviy bozorlarda istiqbollarning va tartibotlar yuzaga kelishi mumkin.

Bu salbiy ta'sirlar iqtisodiyotning turli sohalarida turli shakllarda hisobga olinadi. Ularning barchasini birlashtirib o'rganish va boshqa iqtisodiyot sohalariga ta'sirini baholash uchun ilmiy tadqiqotlar va tahlillar kerak.

1-rasm. Iqlim o'zgarishining salbiy va ijobiy ta'siri.

Global iqlim o'zgarishining iqtisodiyotga salbiy ta'sirini pasaytirish uchun quyidagi yo'llarni maslahat berish mumkin:

1. **Yashil iqtisodiyotga o'tish:** Yashil iqtisodiyot prinsiplarini amalga oshirish iqtisodiyotga salbiy ta'sirni pasaytirishga yordam berishi mumkin. Bu prinsiplar, energiya samaradorligini oshirish, atrof muhitni saqlash, toqimachilik va ekologik innovatsiyalarga e'tibor berishni o'z ichiga oladi.
2. **Karbon emissiyasini kamaytirish:** Karbon emissiyasini kamaytirish uchun qo'shimcha chora-tadbirlar o'tkazish iqtisodiyotga salbiy ta'sirni pasaytirishga yordam berishi mumkin. Bu, energiya iste'moli effektivligini oshirish, yeniluvchan energiya manbalariga o'tish, transport sohasida ishlab chiqarish va yetkazish jarayonlarini optimallashtirish va karbon narxлари va to'lovlar bilan bog'liq qonunlar va siyosatlar qo'llashni o'z ichiga oladi.
3. **Teknologik innovatsiyalar:** Teknologik innovatsiyalar iqtisodiyotga salbiy ta'sirni pasaytirishga yordam berishi mumkin. Bu, energiya samaradorligini oshirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish, ekologik texnologiyalar va texnikalar ishlab chiqarish, iqtisodiyotni qayta tiklash va ish jarayonlarini optimallashtirishga imkon beradi.
4. **Samaradorlik va isitish:** Iqtisodiyotda samaradorlikni oshirish va isitishni qo'llash salbiy ta'sirni pasaytirishga yordam berishi mumkin. Bu, energiya iste'moli va ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish, texnologik innovatsiyalarni qo'llash, ishga kirish va ish o'rinlarini yaratish, ish haqini oshirish va ish bilan bog'liq qonunlar va siyosatlar qo'llashni o'z ichiga oladi.
5. **Energiya iste'moli va qayta tiklanish:** Energiya iste'molining samaradorligini oshirish va qayta tiklanuvchi energiya manbalariga o'tish

iqtisodiyotga salbiy ta'sirni pasaytirishga yordam berishi mumkin. Bu, energiya samaradorligini oshirish, yeniluvchan energiya manbalariga o'tish, energiya saqlash texnologiyalarini qo'llash, energiya to'lovlari va tariflar bilan bog'liq qonunlar va siyosatlar qo'llashni o'z ichiga oladi.

6. **Investitsiyalar va innovatsiyalar:** Iqtisodiyotga investitsiyalar va innovatsiyalar jalb qilish salbiy ta'sirni pasaytirishga yordam berishi mumkin. Bu, yeniluvchan energiya sohasi, iqlim o'zgarishiga qarshi kurash va ekologik innovatsiyalar sohasida investitsiyalar oshirish, innovatsion projeklarni rag'batlantirish va iqtisodiyotni rivojlantirishga imkon beradi.

Bu yo'llar iqtisodiyotning turli sohalarida salbiy ta'siri pasaytirish uchun foydalanilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar va elektron saytlar:

1. I.S.Xotamov, M.K.Olimov, A.J.Ismoilov "Iqtisodiy xavfsizlik" O'quv qo'llanma. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2019 yil, 200 bet.
2. I.Xotamov, M.Sultanov, A.Yadgarov. Atrof - muhit va tabiiy resurslar iqtisodiyoti. «Innovatsion rivojlanish nashriyotmatbaa uyi», 2021. 312 bet.
3. www.economy.uz
4. www.ecolife.net